

LES PUBLICACIONS PERIÒDIQUES DE LES IMPREMTES MARQUÈS I CALATAYUD

Plàcid Pérez

RESUM: La nostra comunicació té un caràcter purament descriptiu i es cenneix a l'edició de publicacions periòdiques relacionades amb la ciutat de Sóller. A banda d'alguna impressió de tipus artesà, la majoria dels treballs d'arts gràfiques elaborats a Sóller s'han estampat a la impremta de Dalt –pertanyent a la família Marquès “Pinoi”–, que funcionà entre 1885 i 1972, o a la de Baix –pròpia de la família Calatayud– fundada el 1913 i encara en funcionament. En el present article, hom fa una breu genealogia familiar i una succinta biografia dels prohoms que tingueren i tenen al seu càrrec aqueixes dues imprentes. També es relacionen gairebé exhaustivament –i es descriuen– aquelles publicacions periòdiques que, en forma de diari, butlletí o revista, hi han vist la llum al llarg de la seva existència. S'hi inclouen no només aquelles d'àmbit purament local sinó també les d'extensió més vasta, tant si la seva temàtica és de tipus general com si és pròpia d'una associació, entitat o col·lectivitat (Parròquia, Congregació Mariana, Creu Roja, Associació per la Cultura de Mallorca, Escoltisme, etc.). Finalment, s'ofereix la relació de publicacions que s'han imprès fora de Sóller però que tenen un vincle directe amb aquesta ciutat.

Certament que aquesta comunicació hagués estat molt més fàcil d'elaborar si la majoria de les bases de dades i els programes informàtics que gestionen les biblioteques de la nostra Comunitat Autònoma disposassin d'un motor de recerca mitjançant els camps del lloc d'edició o d'impremta. Resulta curiós que totes aquestes bases disposen d'un camp on ressenyar aquesta informació, però ben pocs el contemplen com a objecte de rastreig: es pot efectuar una recerca per títol, per autor, per matèria, per paraula clau, per ISBN, però no per editor ni per impremta.

I és que aquesta comunicació, purament descriptiva, pretén elaborar el catàleg de les publicacions periòdiques, ja siguin periòdics o revistes, editades a les dues imprentes més representatives de Sóller: Marquès i Calatayud. No inclou, per tant, ni els llibres editats, ni tampoc les revistes escolars, els programes de festes, pamflets polítics ni tríptics d'actes socials, culturals i/o commemoratius, ni altre tipus d'imprès ciclostilat o multicopiat.

Hi són excloses, igualment, aquelles revistes i periòdics que tenen com a àmbit geogràfic la vall de Sóller, però que han estat impresos fora de la localitat¹.

¹ Ens referim a les següents:

- “Semanario de Sóller” (16/02/1884-15/11/1884). Setmanal. S'editava a la Biblioteca Popular de Palma.
- “Unión y Cultura. Órgano de la Casa del Pueblo de Sóller” (02/06/1934-06/10/1934).). Quinzenal. S'imprimia a la Imprenta Independencia de Palma.

Els Marquès de la impremta de Dalt

Joan Marquès Arbona (15/06/1861-19/08/1955), era fill de Guillem Marquès Miró, un arrendatari de terres que tenia al seu càrrec la possessió de Muleta Gran². Per iniciativa del seu pare i molt influenciat per l'oncle capellà i l'ampla biblioteca literària i eclesiàstica que col·leccionava, Joan mudà les eines del camp per la tipografia i, després de fer les primeres lletres al col·legi que el mestre Francesc Saltor dirigia a Sóller, aprengué a Palma els oficis de caixista, impressor i enquadernador. Tot seguit féu el servei militar a Figueres, des d'on començà a enviar articles al primitiu "Semanario de Sóller" que editava Ricard Salvà. Encara que s'inicià en la carrera militar, ben aviat deixà les armes per muntar una impremta a la seva casa natal, en el número 17 del carrer de Sant Bartomeu, on començà a editar el setmanari "Sóller". Era l'any 1885.

Després de residir poc més d'una dècada a París, a principis del 1912 s'instal·la definitivament a Sóller, posant-se novament al front de la impremta i del periòdic que regentà fins a la mort. A causa del seu esperit combatiu, Joan Marquès protagonitzà sonores polèmiques polítiques amb els cacics locals, però també donà suport a moltes iniciatives que contribuïren al progrés i la millora de la ciutat que tant estimava.

Malgrat que mai no obtingué el títol, la seva dilatada carrera d'articulista el consagrà com a degà dels periodistes espanyols en actiu i soci d'honor de l'Associació de la Premsa de les Balears. L'any 1935, el consistori solleric³ el nomenà Fill Il·lustre i acordà dedicar-li un carrer⁴ i col·locar el seu retrat a les Cases de la Vila, a més de retre-li un banquet i un homenatge. Pel maig de 1952 es féu efectiu aquell acord i se li reté un gran homenatge popular⁵ per celebrar la concessió de la Medalla del Trabajo en su categoría de Plata de 2ª clase⁶ que li concedeix el Ministeri de Treball.

En morir, als 94 anys, el substitueix al front de l'empresa familiar el seu fill Miquel Marquès Coll (18/11/1901-05/12/1992), que havia passat tota la infantesa i s'havia format intel·lectualment a la impremta⁷. La precarietat

- "Ecos de Sóller. Semanario de información" (07/03/1953-16/10/1954). Setmanal. S'imprimia a la impremta Tous de Palma.

- "Calíu: Butlletí de les comunitats cristianes de la vall de Sóller" (Desembre 1983- Juliol 1995). Trimestral. Inicialment es publicava en ciclostil i, a partir del juliol 1986 (núm. 13), en off-set a la Imprenta Gráfica Eugenio de Palma.

- "Veu de Sóller. Setmanari independent d'informació comarcal" (26/05/1989-Fins avui). Setmanal. Començà a editar-se als tallers del Diario de Mallorca, a Palma, i ara s'edita als tallers gràfics d'El Mundo, a Marratxí.

² Per a una aproximació a la impremta Marquès, vegeu "Aportació a l'estudi de la premsa a Mallorca: la impremta de can Pinoi (1885-1972) i el Sóller", dins XII Jornades d'Estudis Històrics Locals. La premsa, la ràdio i la televisió des d'una perspectiva històrica.- Palma, 1994.

³ AMS-85, 12/08/1935.

⁴ Primer se li dedicà el carrer Nou o d'Isabel II, però després se donà el seu nom al carrer del Fossaret.

⁵ Setmanari "Sóller" nº 3.399, 17/05/1952.

⁶ AMS-97, 01/02/1952.

⁷ Vegeu la biografia de Miquel Marquès a Plàcid Pérez i Pastor: "Un exemple de lluita per la llengua: Miquel Marquès i el setmanari Sóller", dins Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, volum VIII.- València, 1989.

de l'economia familiar i les nombroses despeses necessàries per al manteniment dels negocis foren els responsables que abandonàs els estudis de batxillerat a un centre privat de Ciutat l'any següent del seu començament. Com que a la impremta s'editaven també altres revistes il·lustrades, el 1919 Miquel Marquès partí a estudiar el fotogravat i altres arts gràfiques i d'enquadernació als tallers de "La Vanguardia" i a la casa Miquel Rius de Barcelona; estudis que tampoc no va concloure puix que el seu germà Guillem fou nomenat secretari de l'Ajuntament de Sóller i ell hagué de fer-se càrrec de la impremta i del periòdic.

En la vessant periodística, la tasca realitzada sense interrupció per espai de més de 60 anys, l'avalà per obtenir el Premi Ciutat de Palma de Periodisme. A través del "Sóller", que mai no deixà de millorar i innovar, aportà la seva visió personal a l'hora d'exposar iniciatives i activitats cíviques. Entre els milers d'articles que escrigué s'hi troben les campanyes a favor de la creació de la Tafona Cooperativa, la fundació del Foment de Cultura de la Dona, el recomençament del Diccionari Català-Valencià-Balear (1949), la construcció d'un túnel a la carretera de Sóller a Palma, o la urbanització de la platja den Repic, entre moltes altres.

La impremta

Des del moment de la fundació, els treballs d'impressió surten signats com "Imprenta de Juan Marqués". A partir del 1891, però, el nom de la impremta passa a ser "La Sinceridad", segurament com a conseqüència de la societat "Marqués, Mayol y Cía" que creà juntament amb el seu cunyat Damià Mayol. Conservarà aquesta denominació fins l'any 1922, quan adopta el nom de "Imprenta de J. Marqués Arbona" que mantindrà fins l'abril de 1947, en el que l'empresa passa a dir-se simplement "Imprenta Marqués".

Els Calatayud de la impremta de Baix

Fundà la impremta de Baix Salvador Calatayud Caldés (07/08/1869-31/10/1937), fill de Josep Calatayud, natural de l'Alcúdia de Crespins (València), i d'Antònia Caldés, natural de Lluçmajor. Vingué a Sóller l'any 1910, contractat per Joan Marqués, per treballar com a maquinista de la nova "Pedalette" adquirida a París⁸. Morí als 68 anys, en plena guerra civil.

El succeí el seu fill Josep Calatayud Jofre (16/03/1902-15/02/1971), que féu els estudis primaris als col·legis de Sóller i aprengué l'ofici d'impressor al taller familiar. Va ser marcadament apolític durant tota la vida i un pacifista militant. Fou Secretari de la Creu Roja local durant 45 anys, i això li valgué la concessió de la Medalla de Plata de la institució. La seva afició preferida era la lectura, tot i que compongué qualche poesia de caire íntim i familiar.

Josep Calatayud fou rellevat pel seu fill Salvador Calatayud Ferrer (05/07/1942-28/01/1994), que continuà la tasca d'impremta del seu pare

8 Setmanari "Sóller". Bodas de Diamante, p. 18

reduint molt, però, el tiratge de llibres i revistes. Efectuà els estudis de batxillerat al col·legi dels Sagrats Cors i aprengué l'ofici a l'empresa familiar, ja que de molt petit sentí afició per la composició tipogràfica. Casat amb Isabel Vives Colom, de Sóller, tingueren sis fills: Maria, Isabel, Carolina, Josep, Sebastià i Sílvia. Els fills Josep i Sebastià són els continuadors de l'empresa d'arts gràfiques del seu pare.

La impremta

L'empresa "Salvador Calatayud y Cía" es dona d'alta a la Matrícula Industrial el febrer de 1913 i consistia en "una prensa a mano"⁹. Estava ubicada en el número 27 del carrer de la Lluna i signava els treballs com "Tipografia de La Moderna de Salvador Calatayud". A partir de 1919, passa a nomenar-se "Tipografia de Salvador Calatayud". En morir son pare es va fer càrrec de la impremta el fill Josep, que assumí el nom de "Viuda e Hijo de Salvador Calatayud"; i, en morir sa mare, pren el nom de "Hijo de Salvador Calatayud". L'any 1946 va comprar l'edifici situat en el número 32 del carrer de la Lluna, just davant l'anterior, el va obrar i hi va traslladar el domicili particular i la impremta. S'inicia així la nova etapa de la "Impremta Calatayud", que ha arribat fins avui en dia¹⁰.

Les relacions entre impremtes

Els lligams que mantingueren les dues empreses sempre foren tibants. Les diferències polítiques entre Joan Marquès i Salvador Calatayud es posaren de manifest ben aviat ja que, als dos anys de treballar a la impremta de Dalt, Salvador Calatayud l'abandona per fundar la impremta de Baix i editar el setmanari "El Pueblo", cridat pels membres del Partit Republicà solleric.

Aqueixes diferències inicials es mantingueren gairebé set dècades i es traduïren en una gran rivalitat empresarial i familiar, en la que la impremta Calatayud se'n dugué la pitjor part. Els Marquès, més ben situats socialment i econòmicament, estaven en contacte amb la burgesia governant i amb l'església, dels quals obtenien els millors encàrrecs i contractes de treball; mentre que els Calatayud s'havien de conformar amb les feines més comunes, especialment els impresos, cartes, paper timbrat i fulls propagandístics de les empreses solleriques, però mai amb encàrrecs de l'Ajuntament ni de l'Església. Segurament, però, no era aliè a aquesta situació la millor preparació professional i la major dotació tècnica de la impremta de Dalt.

No obstant això, ambdues empreses reconeixien tàcitament la vàlua del rival, tal com es fa explícit en la nota necrològica de Josep Calatayud que publica el "Sóller": "El señor Calatayud baja al sepulcro a la edad de 69 años,

⁹ AMS-3930, full solter, 01/02/1913.

¹⁰ Per a la genealogia familiar, vegeu Joan A. Estades de Moncaira: *La família Calatayud del carrer de Sa Lluna*, dins "Veu de Sóller" núm. 598, del 10/11/2000. Hem d'agrair a Teresa Calatayud i a la família Calatayud-Vives les informacions que ens han proporcionat.

tras una existencia dedicada por completo al trabajo con el que se había creado una saneada posición y un prestigio de hombre probo y laborioso. Por su carácter modesto y retraído rehuyó siempre todo cargo público y ostentoso, habiendo dedicado las horas que distraía del trabajo a su cargo de directivo de la Asamblea local de la Cruz Roja (...) Sentimos también nosotros esta irreparable pérdida que supone la muerte de don José Calatayud, con el que en algunos periodos pasados pudimos disentir pero cuya discrepancia nunca empañó el mutuo respeto y caballerosidad en el trato que sentíamos recíprocamente”¹¹.

La producció periodística de les dues impremtes

Tot seguit relacionam el conjunt de revistes i periòdics que han editat ambdues impremtes i que hem pogut inventariar. Oferim les publicacions d'àmbit local de forma separada d'aquelles que tenen un àmbit geogràfic més ample, i ordenades de forma cronològica.

Cal advertir que no tenim la completa seguretat que aqueixa relació sigui exhaustiva. Ben al contrari, tenim documentades nombroses sol·licituds de pressupost que es formularen a la impremta Marquès per imprimir revistes, però ignorem si arribaren a fer-se efectives¹².

11 Setmanari “Sóller”, núm. 4.379, del 20/02/1971.

12 Vegem-ne tres exemples:

1.- Carta postal de Gaspar Reynés, en nom de la Asociación de Estudiantes Católicos (C/ Constitución, 56. Palma), del 14/12/1925: *“Muy señor mío: tenemos intención de fundar en esta capital un periódico quincenal del tamaño de “Ca Nostra” de Inca. Por lo mismo suplico a V. me envíe a vuelta de correo si es posible, el precio a que V. puede comprometerse a imprimirlo. Puede enviarme dos precios uno en caso de ser de 8 páginas y otro si fuera solamente de 4. Aprovecho la ocasión para manifestarse su más affmo. y ss.”*

2.- Carta del director d'Ediciones Leclerc (El Arenal – Palma): *“Muy distinguido señor: Me dirijo a Vd. para felicitarle por el semanario independiente “Sóller”, sin duda la mejor publicación que se edita en Baleares. El objeto de esta carta es para comunicarle el proyecto de publicar una revista trimestral, es decir, 4 números cada año del mismo tamaño de “Sóller” plegado, de modo que cada número de “Sóller” representase 32 páginas. La revista tendría 96 páginas de texto y 4 de cubierta formando cuadernos de 16 páginas, incluyendo las páginas de anuncios. La misión de esta revista es dar a conocer las Baleares en todas las Américas fomentando el intercambio intelectual con nuestras islas y propagando las doctrinas del glorioso Ramon Llull. Como se trata de una obra de cultura que todos deben apoyar, me dirijo a Vd. para que tenga a bien formularme presupuesto de 1.000 y 2.000 ejemplares de los 6 cuadernos de 16 páginas, sin coser, ni encuadernar, sueltos y en papel un poco más pesado que el de “Sóller” y la cubierta aparte de 2 páginas texto; pues de la encuadernación nos encargáramos nosotros. Si acaso díganos también el aumento de los 6 cuadernos cosidos 3 alambres bien al filo. Creemos nos darán facilidades en el pago en este primer año dejando a Vd. concedérmola en una forma que podamos dar tiempo al cobro de anuncios y suscripciones. Pudiera aparecer a primeros Marzo. Al mismo tiempo se han de hacer unas circulares, sobres y papel carta. Elegimos su casa por lo bien que trabaja. En espera de su grata le queda affmo. s.s. P.D.: Los anuncios ocuparán un cuadrado de 16 páginas, color papel más ordinario”.*

3.- Carta del prevere Joan Crespí, vicari de Sant Magí de Palma, capellà del Regimiento Mixto de Mallorca, del 22/11/1929: *“Sr. propietario de la imprenta:*

“Teniendo deseos de editar una revista en Santa Catalina de Palma, acudo a usted a que me haga un presupuesto de coste teniendo en cuenta las siguientes condiciones: Papel tercera

Periòdics i revistes d'àmbit local impreses a la impremta Marquès**“Sóller”**

Primera època: 01/07/1885-28/12/1889.

“Periódico semanal de intereses materiales”.

234 números.

4 pàgines.

Setmanal.

Castellà.

Dimensions: 38,5 x 27,5 cms.

Informació general de la comarca. Inclou la Crònica Local, el moviment de vaixells del port, el moviment de població, l'horari dels Ferrocarrils, Cultos Sagrados, poesies, una subscripció pro-damnificats per les inundacions de 1885, el Folletín del Sóller i anuncis.

Objectius: el primer article editorial assegura als lectors que l'únic interès del nou periòdic és “el bienestar de este pueblo”, i afegeix que aqueixa publicació és necessària per a “tener al corriente a sus innumerables hijos ausentes de cuanto en su seno suceda”. Les seves màximes són: “no mezclarnos en política, ser católicos en religión y salir con absoluta puntualidad”¹³.

Segona època: 03/10/1891-30/12/1972.

“Semanario independiente”/“Semanario de información local”.

4.242 exemplars + 3 números extraordinaris dedicats al Círculo Sollerense (1900), a les Noces d'Or (1935) i a les Noces de Diamant (1960).

4/16 pàgines.

Dimensions: 48,5 x 32 cms. El 1897 passa a 53,5 x 38 cms. El 1910 redueix el format fins als 45 x 31 cms.

Setmanal.

Castellà/Català.

Inclou l'Editorial, les seccions “Literatura y pasatiempos”, “Conocimientos útiles”, “Crónica balear”, “Correspondencia”, “Correspondencias particulares del Sóller”,

clase, como el que usa el “Sóller”; tamaño 25 x 35. Tirada máxima 7.000 ejemplares. Escalone los precios de dos mil en adelante, pues no se le debe ocultar que las primeras semanas no alcanzará el máximo. Tirada semanal, a entregar el viernes noche o el sábado por la mañana en el primer tren. Recibirá original a partir del lunes. Diez páginas texto y seis de anuncios. Tenga la bondad de darse un poco de prisa. Suyo afmo.”.

13 Editorial “A nuestros lectores”. Núm. 1, del 01/07/1885.

"Crónica Local", "En el Ayuntamiento", "En el teatro", la cotització de moneda, els preus del mercat d'Inca, a més del moviment de població, les entrades i sortides de vaixells, el servei de correus, Cultos Sagrados, horari dels Ferrocarrils i anuncis. El 1897 incorpora les seccions "Crónica parisién", "Ecos de Ultramar", "Sección Científica", "Variedades" i "Sección bibliográfica". L'any 1907 sorgeix la importantíssima secció per a les lletres catalanes "De l'Agre de la Terra", de contingut literari i assatgístic, que es perllonga fins el 1937¹⁴.

Objectius: En reprendre la publicació l'octubre de 1891, l'editorialista insistia que "aspiramos a contribuir, en la medida de nuestras fuerzas, al fomento de la buena administración municipal, la agricultura y el comercio, la moralidad y el ahorro, la instrucción y el bienestar de nuestra población, sin dejar de mirar por la salud pública, prodigando los avisos que en todas épocas reclama la higiene, celosa vigilante del tesoro más preciado de los pueblos", assegurava que "para sustraernos a la influencia de toda pasión y mantenernos en un terreno neutral siempre que se ventilen asuntos expuestos a moverlas, pondremos sumo cuidado en que esta publicación sea, en su parte editorial, un periódico de noticias y conocimientos útiles, absolutamente ajeno a todo espíritu de partido o de escuela", sense fer referència, però, al caràcter catòlic de la publicació¹⁵.

En foren directors Joan Marquès, Vicente del Valle, Joan Torrens, Damià Mayol i Miquel Marquès.

Tercera època: 05/01/1973-Fins avui.

L'edita a Palma el Grup Serra amb el sistema *offset*. Aquest fet, aparentment, no comporta canvis en la línia informativa. Les dimensions del periòdic queden fixades en 37 x 31 cms i, progressivament, va ampliant el número de pàgines des de les 16/20 inicials fins a els 40/44 actuals. Incorpora el color, primer a la capçalera i més endavant a tot el periòdic i les fotografies. Al principi continua editant-se en castellà, però poc a poc es va introduint el català, fins a publicar-se totalment en aquesta llengua la dècada del 1990. Fins ara ha publicat dos números especials: l'Extraordinari del Centenari (1985) i el d'homenatge a Francesc Pérez (1983). L'han dirigit Manuel Picó, Joan Riera, Andreu Vivas i, actualment, Lluç García.

14 Vegeu Plàcid Pérez Pastor: "La pàgina literària 'De l'Agre de la Terra' com a font documental", dins Miscel·lània Joan Fuster, volum III. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.- Barcelona, 1991.

15 Editorial "Nuestro programa" del full especial de relançament (19/09/1891).

“El Grano de Mostaza”

“Órgano de las instituciones católico-sociales de Sóller”.

31/01/1912-30/01/1915.

34 números.

4 pàgines + 2 extraordinaris en ocasió de l'Assemblea Mariana i del Mitin contra la Blasfemia (1912).

Mensual.

Castellà/Català.

Dimensions: 34 x 24 cms.

Informació institucional: proporcionava notícies de les activitats la Congregació Mariana (1905), el Centre Obrer (1910), la Mutualitat Escolar (1911) i les Escoles Catòliques i gratuïtes per a pobres i obrers (1911), i de qualsevol informació relacionada amb elles o altres organitzacions afins.

Objectius: servir com a òrgan d'expressió de les quatre associacions esmentades; i també servir d'enllaç amb els sollerics residents a l'estranger. Pretén donar unitat al moviment catòlico-social i, a la vegada, recaptar diners per millorar la situació moral i material de l'obrer i allunyar-lo de les males influències. En definitiva: “pan y catecismo”¹⁶.

Tancà per problemes econòmics.

“Heraldo de Sóller”

“Semanario liberal-conservador”/“Semanario maurista”.

06/09/1913-29/08/1918.

261 números.

4 pàgines.

Setmanal.

Castellà/Català.

Dimensions: 43,5 x 30,5 cms.

Informació general i política. Mantingué una polèmica contínua amb “El Pueblo”.

Objectius: neix amb la particular intenció de demostrar i sostenir que els mauristes locals estan al front de l'Ajuntament per voluntat dels ciutadans; i, endemés, “no como vividores que buscan el medo personal en la política”, com els acusen els opositors polítics, “sino como ciudadanos libres, que hacen el sacrificio de su bienestar y de sus intereses en aras de su patria chica”. Ultra

16 Editorial “Nuestro Propósito”. Núm. 1, del 31/01/1912.

això, el periòdic es proposa defensar: “En religión, la Catòlica, Apostòlica, Romana, en cuya fe vivimos y queremos morir; en patriotismo el amor a Sóller, a Mallorca, a España; y en política, el credo íntegro del partido conservador que acaudilla D. Antonio Maura”. En darrer terme, l'editorialista amenaça que “fustigaremos, unas veces en serio, otras en estilo jocoso, siempre con todas nuestras energías, lo que consideremos contrario a la religión, al honor, al orden, a las buenas costumbres; procuraremos por cuantos medios estén a nuestro alcance el mayor grado de cultura para nuestro pueblo, la sincera defensa del pobre, del obrero, demostrándole que la verdadera cultura y el progreso real no son atributo de las democracias radicales, como no son atributo específico de las repúblicas, por más aferrados que estén al sofisma las inteligencias mediocres de enfrente”¹⁷.

“El Eco Germano”

“¡Viva España!”

1914.

Només en tenim referències.

Setmanal.

Temàtica infantil.

Fundat per Miquel Marquès.

Manuscrit pro-alemany fundat per Miquel Marquès quan tenia només 13 anys, juntament amb altres companys de col·legi¹⁸.

“Explorador mallorquín – Sóller”

Agost 1914 i Setembre 1915.

2 números.

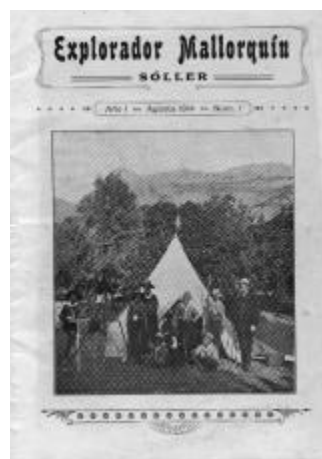
20 i 8 pàgines respectivament.

Castellà.

Dimensions: 27,5 x 20,5 cms.

Dóna compte de les excursions i activitats dels Exploradors Mallorquins de Sóller, fundats el 1913.

Objectius: pretén fomentar i escampar “el amor a la patria y a la religión”¹⁹.

¹⁷ Editorial “Nuestro programa”. Núm. 1, del 06/09/1913.

¹⁸ En el número 5 de “Milicias”, referint-se a Miquel Marquès i la seva vocació periodística, Andreu Arbona escriu: “No en balde las primeras armas periodísticas del camarada Marqués, juntamente con las de alguno de nosotros, fueron hechas allá en la inconsciente arrogancia de nuestros once años en aquel valiente semanario manuscrito que él fundó y dirigió, que con el nombre de ¡Viva España! metió ruido durante mucho tiempo, incluso entre la gente grande”.

¹⁹ Article “¡Siempre adelante!”. Núm. 1, de l'agost de 1914.

“Bolletí Dominical de la Parròquia de Sóller”

16/01/1921-25/12/1927.

363 números.

4 pàgines. A partir de 1924 es redueix a 2 pàgines.

Setmanal.

Castellà/Català.

Dimensions: 27 x 18 cms.

Temàtica religiosa. Inclou les festes de la setmana, un comentari de l'Evangeli, l'activitat de la parròquia, els actes de culte i comentaris i consignes catequístiques.

Objectius: neix per la necessitat d'omplir el buit deixat pel “Bolletí dominical de les parròquies de Mallorca”, setmanari diocesà que es publicà des del gener de 1910 fins al desembre de 1927; però també per establir un contacte periòdic amb els emigrants sollerics a fi de completar la seva instrucció religiosa. En darrer terme, el Bolletí pretén donar als feligresos lliçons de vida cristiana, comunicar-los notícies de caire social i recomanar-los “lectures sanes”²⁰.

En deixar-se de publicar el Bolletí solleric, els diumenges començà a repartir-se a la parròquia el “Bolletí Dominical de la Diòcesi de Mallorca”, que des de 1926 editava el bisbat; un fulletó de quatre pàgines, la darrera de les quals era dedicada a la parròquia de Sóller²¹.

“Milicias”

“Boletín de información y propaganda de las Milicias Ciudadanas de primera, segunda y tercera línea”.

11/02/1937-22/07/1937.

24 números.

6/36 pàgines.

Setmanal.

Castellà.

Dimensions: 30,5 x 21,5 cms.

Temàtica político-militar. Comprèn articles d'opinió, consignes polítiques, bàndols, himnes patriòtics, informació sobre la guerra, notícies sobre les Milícies Ciudadanas, la Falange i la Comunió Tradicionalista locals; i ressenyes d'actes patriòtics, tant de Sóller com de Bunyola.

²⁰ Editorial “A mis amados feligreses, presentes y ausentes”. Núm. 1, del 16/01/1921.

²¹ Setmanari “Sóller” núm. 2.131, del 28/01/1928.

Objectius: surt “para defender a la nueva España” i “para desenmascarar a los enemigos de ella”. El seu lema era “construir para España: dar cabida a todas las iniciativas, todas las ideas que se encaminen a hacer de España una nación grande”, però també “desenmascarar los enemigos ocultos” i “poner en la picota del escarnio y baldón públicos a aquellos que con piel de cordero y alma de lobo se nos presentan aparentemente para ayudarnos pero en realidad para destrozarnos”. Es referia a denunciar els maneigs polítics, desenmascarar els atacs personals i fer justícia, aliens a egoismes i partidismes²².

“Alturas”

“Boletín de la Congregación Mariana de Sóller” / “Suplemento de Lluch”.

Juny 1942-Desembre 1948.

115 números.

4/14 pàgines.

Mensual/Trimestral.

Castellà.

Dimensions: 21,5 x 16 cms.

Tiratge: 150/275 exemplars.

Temàtica religiosa i informació mariana.

Incloïa consignes i normes de comportament pròpies dels membres de congregació, avisos interns, cròniques d'activitats religioses, lúdiques i esportives, notícies dels congregants i els seus familiars, treballs d'investigació dels companys, etc.

Objectius: butlletí dirigit als congregants, pretenia “enseñaros a volar”; és a dir, “a desasiros de lo de abajo; para mostraros lo de arriba; para buscar el aire fresco de la montaña; el éter saludable de las regiones serenas donde se balancean los cirros”²³.

Surt per iniciativa de Josep Nicolau M.SS.CC., un mes després de la VII Asamblea Mariana de Mallorca celebrada a Sóller.

Alguns números s'imprimiren a la Imprenta Atlante de Palma.

“Boletín parroquial”

01/09/1946-Desembre 1950.

? números.

2 pàgines.

Setmanal.

Castellà/Català.

Dimensions: 21,5 x 16 cms.

²² Editorial “Milicias”. Núm. 1, de l’11/02/1937.

²³ Editorial “Portada”. Núm. 1, del juny de 1942.

I Jornades d'Estudis Locals

Tiratge: 1.000/1.250 exemplars.

Temàtica religiosa. Inclou el santoral i els cultes religiosos de la setmana, l'evangeli del diumenge, el moviment parroquial, avisos i ressenyes del Llibre de Notícies del Comú existent a l'arxiu parroquial de Sóller.

Surt per recaptar fons destinats a reparar els desperfectes ocasionats pel cicló que tomà part del campanar de la parròquia de Sant Bartomeu la nit del 18 al 19 d'agost de 1946.

Es va publicar fins a l'edició del dominical diocesà "Vida", que destinava la darrera pàgina íntegrament a la parròquia de Sóller.

"Boletín del II Congreso Eucarístico Comarcal - Sóller"

01/01/1959-31/05/1959.

22 números.

8 pàgines.

Setmanal.

Castellà.

Dimensions: 21,5 x 16 cms.

Temàtica religiosa. Recull les notícies relacionades amb el Congrés Eucarístic i amb les comissions que l'integren, entrevistes, concursos infantils, himnes, reflexions catequístiques, i ressenyes històriques d'institucions i edificis religiosos comarcals.

Objectius: És el portaveu del Congrés a la comarca "para recoger y transmitir a todos los ámbitos las inquietudes, iniciativas y actividades de cada una de las parroquias comarcales"²⁴.

Revista d'àmbit local impresa a les impremtes Calatayud i Marquès

"Ecos de mi Colegio"

"Colegio Sagrados Corazones – Sóller".

Primera època: Gener 1942-Desembre 1956.

Segona època: 1962 (ciclostil) i 1963 (Impremta Atlante).

47 números (1ª època) + 5 (2ª època).

16/24 pàgines.

24 Editorial "Saludo". Núm. 1, del 01/01/1959.

Periodicitat variable. Generalment trimestral.
Castellà.

Dimensions: 21,5 x 16 cms.

Tiratge: 280/300 exemplars.

Temàtica escolar. Solia incloure un article editorial, biografies d'antics alumnes, treballs i articles d'investigació dels professors i alumnes, el quadre d'honor, una secció de passatemp i el "Cronicón", que informava de qualsevol notícia relacionada amb l'escola (missions, festes, esports, notes de societat, correspondència rebuda, intercanvi de revistes i feia un seguiment acadèmic i professional dels ex-alumnes).

Objectius: "facilitar el saboreo de los recuerdos de nuestra dulce infancia y alegre juventud y hacernos sentir el frescor de aquellos días que ya no volverán (...) como también la colaboración de los alumnos que, a juicio de la Dirección, merezca ser publicada"²⁵.

Alguns números de la primera època s'imprimiren també a la Imprenta SS. Corazones de Palma i a Gráficas Colón d'Inca.

Periòdics i revistes d'àmbit local impreses a la impremta Calatayud

"El Pueblo"

"Semanario de información".

01/03/1913-25/05/1918.

274 números.

4 pàgines.

Setmanal

Castellà.

Dimensions: 44 x 32 cms.

Temàtica política i informació comarcal. De tendència republicana, criticava el maurisme i el caciquisme, que considerava representat a Sóller per Jeroni Estades. Oferia notícies sobre la Primera Guerra Mundial. Era partidari dels aliats i sovint criticava les anomenades potències centrals. També publicà articles de caràcter obrerista. Mantingué una polèmica contínua amb el "Heraldo de Sóller".

Objectius: "combatir todo lo que constituya caciquismo o monopolio de algo", juntament amb "difundir los principios democráticos que sustentamos". Acusava els cacics "que hace tantos años vienen monopolizando la política

²⁵ Editorial "Nuestro propósito". Núm. 1, del gener de 1942.

I Jornades d'Estudis Locals

de esta ciudad” de “engreídos por su predominio, impuestos por el terror y creyéndose omnipotentes por las dádivas que a manos llenas han repartido”, de “querer entronizar en la administración el vicio y las corruptelas, pretender el monopolio de la justicia y mangonearlo y sujetarlo todo al prejuicio de sus conveniencias personales “ i, fins i tot, de “prostituir la honra y los intereses privados”. L'editorialista es declara paladí contra aquesta situació, i es disposa a combatre-la remoyent tot el teixit social fent servir l'única arma que té al seu abast: la il·lustració del poble²⁶.

“La República”

14/07/1916-15/10/1916.

6 números.

8 pàgines.

Quinzenal.

Castellà.

Dimensions: 32 x 22,5 cms.

Temàtica política i informació local. Era una publicació republicana d'esquerrers antialemanya i contrària a la coalició entre conservadors, liberals i reformistes que aleshores governava l'ajuntament de Sóller.

Objectius: “Defenderemos la Moral, religiosa o laica; La Justicia, donde la veamos; La Verdad donde la hallemos. Combatiremos el concepto de la Patria, en lo concerniente a espacio territorial determinado, origen de las guerras; La Monarquía, detentadora de la soberanía del pueblo”²⁷.

En el número 6 s'anuncia la suspensió temporal per motius de salut del director.

“En Xerrim”

“Setmanari bilingüe, satíric i de bon humó”.

05/01/1917-19/01/1918; i 06/07/1918-25/10/1919.

128 números.

4 pàgines.

Setmanal.

Català col·loquial/Castellà.

Dimensions: 36 x 28 cms i 44 x 32 cms.

Temàtica político-costumista. És un setmanari popular que critica l'actualitat mitjançant articles, gloses i coverbos en to satíric.

26 Editorial “*Nuestro propósito*”. Núm. 1, del 01/03/1913.

27 Editorial “*Nuestro programa*”. Núm. 1, del 14/07/1916.

No inclou cap article editorial, ni cap explicació dels objectius que pretén assolir.

Sofrí una interrupció de mig any per motius econòmics.

“La Voz de Sóller”

“Periódico independiente”/“Periódico de información”.

05/01/1924-26/12/1937.

4/12 pàgines.

678 números.

Setmanal.

Castellà i alguns articles en català.

Dimensions: 54,5 x 38,5 cms.

Informació general de la comarca, amb seccions esportives, teatrals, socials, religioses i cròniques de les sessions municipals. Inclou notícies sobre els preus de diversos mercats, les cotitzacions de la Borsa, els animals sacrificats a l'escorxador municipal i el registre civil. Compta també amb una secció de notes i avisos de les empreses i societats locals, i almenys tres pàgines de propaganda comercial. Més endavant complementa la informació comarcal amb la secció “Vida Regional”, crònica les novetats literàries a les “Notas bibliogràficas” i, a partir del 1929, insereix una “Página Literaria” majoritàriament en castellà i amb rondalles de mossèn Alcover. De tant en tant publica una novel·leta per capítols a la secció “Folletín de La Voz de Sóller”.

Objectius: Sembla llançar una andanada al periòdic rival, el “Sóller”, en afirmar que la principal intenció de l'editor de La Voz és “dotar a este valle querido de un periódico que, desechando todo lo malo y chapucero, sea fiel espejo que refleje la vida cotidiana de esta ciudad, y todo lo relacionado con ella, que exponga sin artificios de ninguna especie la opinión particular y general de quienquiera que sea”. Segurament per aquest motiu el “Sóller” no es fa ressò del nou periòdic. Lluny de discussions, maledicències, polèmiques individuals, injúries, calúmnies i murmuracions, La Voz es disposa a combatre “toda mala política, todo caciquismo ruin y canallesco; toda inmoralidad; toda depravación, y todo acto contrario a los buenos intereses morales y materiales”. I conclou: “Nuestro lema será: AMOR”²⁸.

Desapareix per manca de paper, avaries de les màquines i mobilització del personal.

“Paz y Caridad”

“Órgano oficial de la Asamblea Local de la Cruz Roja Española”.

23/10/1926-Setembre 1931.

60 números.

²⁸ Editorial “Introito: El momento/Nuestros propósitos”. Núm. 1, del 05/01/1924.

I Jornades d'Estudis Locals

4/8 pàgines.

Mensual.

Castellà.

Dimensions: 32 x 21,5 cms.

Reprodueix els acords de l'Assemblea Local, ofereix informació de tota Espanya relativa a la Creu Roja i insereix articles de propaganda a favor de la institució, llistes de donatius, una crònica social i una secció juvenil amb contes, coverbos i passatemps.

Objectius: Intenta "ser fiel escudero de la Institución salvaguardando sus intereses, propagando sus humanitarias iniciativas y dando a comprender la significación, el fin y la valía nominal de este símbolo que representa una cruz tan equitativa que hasta las líneas que lo forman son simétricamente exactas"²⁹.

"Parroquia de San Bartolomé, Apóstol. Apostolado de la oración"

1930?-1936?.

2 pàgines.

? números.

Mensual.

Castellà.

Dimensions: 13,5 x 9,5 cms.

Temàtica religiosa. Inclou màximes i intencions a les quals es destinen les oracions, l'oració del mes, les funcions religioses dels associats i la forma d'adquirir indulgències plenàries.

Periòdics i revistes foranes impreses a la impremta Marquès

"La Veu de Mallorca"

"Publicació setmanal".

04/01/1917-15/03/1919.

98 números.

8/12 pàgines.

Setmanal/Quinzenal.

Català.

Dimensions: 34 x 24 cms.

Temàtica polític-literària.

²⁹ Editorial "A guisa de proemio". Núm. 1, del 23/10/1926.

Té una etapa anterior (1900) i una altra posterior (1931).

Fundada per Joan Estelrich i dirigida per Francesc Muntaner Ordinas i per Joan Pons i Marquès. A partir de 1918 passa a ser l'òrgan del Centre Regionalista de Mallorca.

Des del número 27 s'imprimeix a la Imprenta "La Esperanza" de Palma³⁰.

"Balears"

"Revista semanal ilustrada: Literatura – Arte – Comercio. Información gráfica mundial".

07/04/1917-31/01/1925.

216 números.

20/32 pàgines.

Setmanal//Desenal/Quinzenal.

Castellà, excepte els poemes.

Dimensions: 26 x 18 cms.

Revista gràfica il·lustrada. Publicà per primera vegada a Mallorca una portada en quatricomia. Inclou les seccions "Literatura" i "Poesía", amb articles de creació i assaig literari; "Vida social", que crònica l'actualitat; i "Variedades", que engloba notícies esportives, pasatemps, notes bibliogràfiques i altres. L'espai central està ocupat per 8/12 pàgines de paper *couché*, amb notícies socials, esportives, taurines, artístiques, musicals, econòmiques, polítiques, militars, educatives i paisatgístiques, acompanyades de nombroses fotografies.

Objectius: La revista neix amb vocació instructiva i educadora i pretén reflectir "los matices diversos de la viviente realidad". "En las páginas de Balears –asegura l'editorialista- rendiremos culto al Arte, a la Literatura, a la Poesía, a la Actualidad, a los Deportes y a todo cuanto pueda interesar al benévolo lector que se entretenga en hojear la publicación"³¹.

Els primers números s'imprimeixen a la Tipogràfica-Litogràfica de G. Ordinas . "La Sinceridad" imprimeix els núm. 14-193; i la resta s'imprimeix a la Imprenta de Francisco Soler, de Palma.

"Correu de les Lletres"

S'inseria a les pàgines del setmanari "Sóller".

02/10/1921-13/04/1922.

13 números.

4 pàgines de numeració correlativa.

Periodicitat diversa, generalment mensual.

Català.

30 Per a una informació exhaustiva sobre aqueixa revista, vegeu Sebastià Serra Busquets: "La Veu de Mallorca : una publicació nacionalista entre el 1900 i 1931", dins Mayurqa, núm. 20.- UIB.- Palma

31 Editorial "Lo que será nuestra obra". Núm. 1, del 07/04/1917.

I Jornades d'Estudis Locals

Dimensions: 32 x 22 cms.

Temàtica política, literària i d'actualitat.

Neix com a successora de "La Veu de Mallorca". El "Correu de les Lletres" és "una revista especialitzada que vengui a ser dins el camp de la literatura catalana el portaveu de l'Escola Mallorquina"; que neix, en part, com a resposta a la poesia noucentista del Principat, i al "Manifesto del Ultra" que J. L. Borges publica aquests anys a Mallorca³².

Dirigida per Miquel Ferrà, ajudat per Guillem Colom i Joan Pons Marquès.

Desapareix quan s'edita "El Día", que augmenta les possibilitats d'expressió de Miquel Ferrà; i també perquè Joan Pons s'instal·la a Barcelona.

"Almanac de les Lletres"

1921-1936.

16 números.

100/180 pàgines.

Anual.

Català.

Dimensions: 20 x 14,5 cms.

Tiratge: 200/300 exemplars.

Temàtica literària. No és ben bé una revista, sinó pròpiament un almanac literari a l'ús, que contenia un calendari i una miscel·lània literària en prosa i en vers, així com informació cultural diversa.

Fundada i dirigida per Miquel Ferrà, Guillem Colom i Joan Pons Marquès³³.

A partir del 1926 l'Associació per a la Cultura de Mallorca (1923) es fa càrrec de l'edició.

"Infantívol"

"Revista para Niños".

01/10/1920-01/05/1921.

15 números.

8 pàgines.

³² Vegeu l'article de Francesc Lladó i Roger: "El Correu de les Lletres i Miquel Ferrà", en el present volum.

³³ Vegeu Guillem Colom i Ferrà: "Entre el caliu i la cendra. Memòries (1890-1970)". Ed. Pòrtic.- Barcelona, 1972; i l'article "A la memòria de Joan Pons i Marquès", dins el setmanari "Sóller" núm. 4.377 del 06/02/1971.

Quinzenal.

Castellà/Català.

Dimensions: 26,5 x 18 cms.

Es considera la primera publicació escolar de Mallorca, tot i que hi ha precedents.

Fundada per Miquel Riera, director de l'Escola Nacional de Sineu³⁴. Inclou molts dibuixos, gravats i altres il·lustracions. El seu contingut és una "Nota Educativa" alligadora, pàgines científiques, escrits d'infants de diverses escoles de l'Estat espanyol, contes i rondalles, historietes gràfiques i poesies.

"Associació per la Cultura de Mallorca. Quadern mensual"

Maig 1923-Desembre 1925.

26 números.

8/16 pàgines.

Mensual.

Català.

Dimensions: 25,5 x 17,5 cms.

Temàtica literària. També inclou monografies o números extraordinaris dedicats a personatges destacats de Mallorca (Costa i Llobera, Bartomeu Ferrà, Marià Aguiló...)³⁵.

Objectius: "descobrir a cada mallorquí lo que té a dins de patriòticament noble i mostrar-li lo que signifiquen els seus propis sentiments d'amor a tot lo nostre": la història, la llengua, els costums, els balls i les tonades³⁶.

Només els primers números s'editaren a la Impremta de J. Marquès Arbona.

"Bolletí de la parròquia de Deyà"

Gener 1924- ?

Únicament en tenim referències a través del "Sóller".

Temàtica religiosa.

Dirigit pel rector de la localitat i editat "con el plausible fin de promover la piedad y dar fomento a la cultura religiosa entre los moradores de la riente villa"³⁷.

³⁴ Per a una biografia del director i un estudi a fons de la revista, vegeu Joana Maria Vanrell Beltran: "Infantívol", dins Primeres jornades d'estudis locals. Mancomunitat del Pla de Mallorca, 1998.

³⁵ Sobre el paper primordial de les revistes "Correu de les Lletres", "Almanac de les Lletres" i "Quadern de l'Associació per la Cultura de Mallorca", vegeu Pere Rosselló Bover: "La literatura a Mallorca als anys vint", dins XVII Jornades d'Estudis Històrics Locals. Els anys 20 a les illes Balears.- Palma, 1999.

³⁶ Editorial "Tasca nova". Núm. 1, del maig de 1923.

³⁷ Setmanari "Sóller", núm. 1.920, del 12/01/1924.

“Página local. Deià”

29/10/1947-22/12/1950 ?.

Un sol full per una cara.

Mensual.

Castellà.

Dimensions: 17 x 11,5 cms.

Tiratge: 150 exemplars.

Full parroquial de Deià. Els dos primers anys inclou una miscel·lània de notícies de caire religiós d'aquella vila, juntament amb avisos i el moviment de naixements, matrimonis i defuncions; però a partir del 1950 comenta un sol tema de caire religiós a cada número.

S'edita en substitució de “El Ángel de la Familia” que es publicà mensualment fins el juliol de 1947.

“Majórica”

Gener 1924-Desembre 1925.

21 números + 2 extres de Sóller i Manacor.

32/36 pàgines. Els extres són de 56 pàgines.

Mensual.

Castellà, excepte alguns poemes.

Dimensions: 26 x 23,5 cms.

Luxosa revista gràfica impresa íntegrament en paper *couché*. La portada és un dibuix en color de l'artista sueca Irene Friberg. Inclou notícies de l'actualitat política, social, artística, esportiva, religiosa, militar, etc.; així com biografies de personatges i resums històrics de societats i edificis remarcables. Cronica especialment les festes i espectacles de teatre i *varietés*. Dóna cabuda a una secció titulada “Páginas Femeninas”, especialment adreçada a aquest públic; i una altra sota el nom de “Paseos por Mallorca” que divulga el paisatge de l'illa. Acompanyen les notícies nombroses fotografies en blanc i negre, generalment virades en blau o en sèpia.

Objectius: L'editor té la intenció de continuar la mateixa línia que la revista “Balears” però millorant-ne la qualitat i afegint-hi una gran dosi de romanticisme, espiritualitat i utopia, amb la clara intenció de guanyar-se el públic femení³⁸.

Surt en deixar d'editar a la impremta Marquès la revista “Balears”³⁹.

38 En el núm. 1.921 del “Sóller”, de 19/01/1924, en surt la ressenya i un anunci: “Lea Vd. MAJÓRICA. Revista gráfica mensual. Precios de suscripción: 2,25 ptas. trimestre. Se admiten suscripciones y anuncios en Palma, en su redacción. Plaza de Cort, 3 y en Sóller en la imprenta de Juan Marqués Arbona, San Bartolomé, 17”.

39 Per als aspectes gràfics i artístics de les revistes “Balears” i “Majórica”, vegeu Maria Josep Mulet Gutiérrez: “La fotografía a la prensa il·lustrada mallorquina de la dècada de 1920” i Olga Martínez González i Rosa Ramos Rodríguez: “Arte, sociedad y prensa ilustrada. Una aproximación al panorama cultural de la Mallorca de los veinte”, dins XVII Jornades d'Estudis Històrics Locals. Els anys 20 a les illes Balears.- Palma, 1999.

“Fulles catequístiques”

1937-1938.
48 números.
Quatre fulletes encuadernables.
Setmanal.
Català.
Dimensions: 19 x 13,5 cms.
Temàtica religiosa. Explica la Santa Missa i el tercer manament de la Llei de Déu.
S'edita en català durant la guerra civil (!!!)

“Hojas catequísticas”

1938-1951.
Quatre fulletes.
? números.
Setmanal.
Castellà.
Dimensions: 19 x 13,5 cms.
Explica el quart manament de la Llei de Déu i altres ritus catòlics, com a continuació de les “Fulles catequístiques”.

A partir del núm. 62 s'imprimeix a la Imprenta N^a Sra. de la Luz de Sóller⁴⁰.

“Vida. Boletín dominical diocesano ”

“Suplemento del Boletín Oficial del Obispado”/“Hojas Catequísticas”.
03/12/1950-1968.
Quatre pàgines. Absorbeix les “Hojas catequísticas” a partir de l'11/02/1951.
? números.
Setmanal.
Castellà.

Dimensions: 16,5 x 11,5 cms.
Tiratge: 500/800 exemplars.
Temàtica religiosa. Tenia diverses seccions fixes de caràcter catequístic i litúrgic i publicà articles sobre les advocacions marianes a Mallorca, la història de les parròquies de Mallorca i els ordes religiosos.

Editat pel Secretariat Catequístic del bisbat.

La impremta Marquès només imprimia la darrera de les quatre pàgines, íntegrament dedicada a la parròquia de Sóller.

40 Sota el títol “Nueva tipografía en Sóller”, el setmanari “Sóller” (Núm. 2.665, del 23 /04/1938) explica que, per tal d'imprimir les Hojas Catequísticas que edita el Rd. Gabriel Ferrer, vicari, i altres obres religioses, acaba d'instal·lar-se un nou establiment tipogràfic amb el nom de Nuestra Sra. de la Luz, ubicat en el carrer de Pastor, 8.

